

12. First E-elections «within 10 years» itn2/279/2. – www.cabinet-office.gov.uk 13. Евгений Тейзе. Немцы будут голосовать нажатием клавиши. «Stern», 2002 р., www.podrobnosti.com.ua/technologies/2002/09/14/36388.html 14. Договір про співробітництво громадських організацій України, що працюють у сфері інформаційних технологій «Меморандум про спільні дії громадських організацій у розвитку та впровадженню інформаційних технологій у всіх сферах суспільного життя в Україні». e-ukraine.org.ua/index.php?mod=memorandum 15. Eric A. Fischer. Election Reform and Electronic Voting Systems (DREs): Analysis of Security Issues., <http://avirubin.com/vote/crsreport.pdf> 16. Fraud Feared In Electronic Voting Machines., www.geek.com/news/geeknews/2003Oct/gee20031009022127.htm 17. The Voting Machine Controversy Needs An Expert Voice Of Reason., www.e-gwinnett.com/hotsheet/_articles/00000c85.htm 18. Электронные выборы – основа демократии. www.ione.ru/scripts/events.asp?id=5205., iOne.ru: электронное средство массовой информации; свидетельство о регистрации в Министерстве РФ по делам печати, телерадиовещания и средств массовой информации Эл № № 77-4495 от 12.04.2001 19. Яворски Д., Перроун П. Система безопасности Java. Руководство разработчика. М., 2001.

Надійшла до редколегії 14.09.05

В.Є. Солоха

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ МІЖ СОБОЮ ТА З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ СЛУЖБАМИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ОСОБИСТОГО ПОШУКУ

Оперативно-розшукова діяльність являє собою особливу правоохоронну функцію. Особливість цієї функції в першу чергу виявляється у тому, що вона носить переважно негласний характер і спрямована на отримання інформації, що використовується для виявлення, попередження та розкриття злочинів, розшуку злочинців, які переходять від слідства до суду, а також безвісно відсутніх осіб. Питання взаємодії та координації діяльності оперативних підрозділів набуває особливої актуальності, коли злочинність носить різноманітний характер, глибоко законспірована, а їй протистоїть діяльність розгалуженої мережі підрозділів правоохоронних органів, що потребує упорядкування, взаємозв'язку, узгодженості їх спільних дій, відповідної підпорядкованості і маневру силами та засобами [1, с.140].

Проблемам взаємодії оперативних підрозділів між собою, іншими правоохоронними органами та населенням були присвячені роботи О.М. Бандурки, С.О. Дідоренка, О.Ф. Долженкова, Г.О. Душейка, В.П. Євтушка, І.П. Козаченка, В.Д. Пчолкіна, В.Л. Регульського та інших авторів. Але такий специфічний метод оперативно-розшукової діяльності, як особистий пошук, ще не знайшов свого детального висвітлення, і питання взаємодії при його проведенні потребують подальшої наукової розробки.

У фахових виданнях з проблем управління визначено три моделі такої діяльності: 1) кожний елемент, як складова частина системи, здійснює свою роботу незалежно один від одного (сумісно-індивідуальна діяльність); 2) загальна задача виконується послідовно кожним елементом, час-

тиною системи (сумісно-послідовна діяльність); 3) задача виконується безпосередньо кожним елементом, частиною системи (сумісно-взаємодіюча діяльність) [2, с.55-58]. Наразі правова наука не виробила єдиного підходу до понять «взаємодія», «координація», «форми взаємодії» тощо. Зазначені поняття не визначені і в правових актах, хоча досить часто в них зустрічаються [3; 4]. Практичні працівники оперативних підрозділів теж не мають достатньо чіткої уяви про сутність та форми взаємодії. Загальноприйнятим у науці є те, що при вирішенні спірних та широких за змістом питань необхідно спиратися на визнану в теорії права ідею взаємозалежних підходів – філософського, спеціально-юридичного і соціологічного [5, с.27].

Термін «взаємодія» є похідним від терміна «взаємний», тобто такий, що впливає один на одного, спільний, такий, що торкається обох [6, с.50]. Так, у філософському розумінні взаємодія означає категорію, що відображає процеси впливу різноманітних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого [7, с.57]. Взаємодія як філософська категорія відображає процеси дії об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість [8, с.216].

У військовій справі під взаємодією прийнято розуміти погоджені щодо завдань, напрямків, меж і часових дій підрозділів ... різних видів збройних сил в інтересах досягнення мети бою. Розрізняють взаємодію тактичну, оперативну і стратегічну [9, с.211].

З точки зору науки соціального управління та кібернетики, взаємодія – це одна з форм спрямованого впливу для досягнення конкретної мети, а також процесу обміну інформацією [10, с.12].

У галузі кримінального процесу та криміналістики взаємодія оперативних підрозділів з органами прокуратури формулюється як погоджені щодо мети, місця і часу спільні дії [11, с.13].

Спеціально-юридичний підхід дозволяє зробити аналіз нормативно-правових актів, що діяли і діють у сфері взаємодії органів внутрішніх справ, зокрема оперативних підрозділів. Таким чином, спеціально-юридичний підхід до поняття взаємодії показує, що його сутність не зводиться тільки до спільної діяльності суб'єктів, а містить у собі більш широке коло зв'язків і контактів (обмін інформацією, узгодження самостійних дій, планування роботи тощо).

Соціологічний підхід до взаємодії підрозділів органів внутрішніх справ із іншими суб'єктами боротьби з правопорушеннями полягає у вивченні взаємодії як правового явища на основі емпіричних матеріалів соціологічних досліджень. Такі дослідження показують, що практика боротьби з правопорушеннями пов'язується із широким спектром стійких відносин, метою яких є досягнення загальних цілей [12].

Взаємодія в органах внутрішніх справ, на думку К.К. Єрмакова, – це заснована на законах та підзаконних актах, узгоджена за метою, місцем та часом діяльність різних ланок системи органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю [13, с.4].

У сучасній криміналістичній літературі існує декілька визначень поняття «взаємодія». Так, М.О. Селіванов відзначає, що взаємодія полягає в узгодже-

ній діяльності щодо забезпечення успішного розкриття і розслідування злочинів кожною із сторін у межах своєї компетенції властивими їм засобами та методами [14, с.47]. Під взаємодією, на думку О.М. Порубова, – слід розуміти співробітництво, яке ґрунтується на спільності мети і організоване таким чином, що дії слідчого і експерта взаємно узгоджуються для досягнення найбільш ефективного результату в здійсненні завдань кримінального судочинства [15, с.23-28]. У роботах Р.С. Белкіна взаємодія також визначається як одна із форм організації розслідування злочину, що являє собою засноване на законі співробітництво слідчого з органами дізнання, спеціалістами, експертами. Це співробітництво погоджене за цілями, місцем та часом [16, с.31]. Визначення поняття «взаємодія», яке відображає погляди харківської школи криміналістів, подано В.Ю. Шепітьком. Взаємодія, за його визначенням, – це процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їх взаємозумовленість і зв'язок [17, с.278].

На думку сучасних українських вчених, – це узгоджена за місцем і часом спільна діяльність. Розвиваючи цей постулат у своїх працях, Г.О. Душейко під взаємодією оперативних підрозділів зі слідчими розумів засноване на законі та відомчих нормативних актах поєднання сил, засобів і методів слідчих апаратів та оперативних підрозділів для своєчасного і підставного порушення кримінальної справи, створення передумов швидкого і повного розкриття злочину, ефективного розслідування для викриття винних і забезпечення правильного застосування закону з тим, щоб кожна особа, яка скоїла злочин, була справедливо покарана і ні одна невинна не була притягнута до кримінальної відповідальності і засуджена [18, с.135].

Вивчивши сукупність багатьох ознак, які розкривають сутність процесу взаємодії, В.Д. Пчолкін сформулював поняття взаємодії як засновану на спільності цілей і завдань, погоджену за часом, місцем і змістом, визначену законодавством діяльність компетентних суб'єктів щодо раціонального застосування наявних сил, засобів і методів для своєчасного виявлення, попередження та розкриття злочинів [19].

На думку О.П. Снігерьова, О.А. Довгого, А.М. Подоляки та інших авторів, взаємодія слідчого з оперативним підрозділом міліції при реалізації оперативних матеріалів визначається як заснована на законі та відомчих нормативних актах діяльність щодо поєднання зусиль, сил, засобів і методів слідчих апаратів та оперативних підрозділів для своєчасного і підставного порушення кримінальної справи, створення передумов швидкого і повного розкриття злочину, ефективного розслідування, для викриття винних і забезпечення правильного застосування закону з тим, щоб кожна особа, яка скоїла злочин, була справедливо покарана і жодна невинна не була притягнута до кримінальної відповідальності та засуджена [20, с.118].

Разом з тим аналіз зазначених вище понять взаємодії свідчить про те, що термін «взаємодія» несе дуже багато смислових навантажень. Це пояснюється як складністю та багатозначністю даного терміна, так і різноманітністю аспектів його вивчення. Спільною рисою майже всіх наведених визначень поняття «взаємодія» є те, що автори тлумачать взаємодію як узгоджену

діяльність, спрямовану на досягнення мети, виконання завдань або досягнення результату.

Проведений аналіз дозволив нам сформулювати власне визначення. Отже, під взаємодією ми розуміємо засновану на законах і підзаконних нормативних актах, погоджену за цілями, місцем, і часом діяльність незалежних один від одного підрозділів чи окремих працівників щодо поєднання можливостей, сил, методів і засобів, які є у їх розпорядженні, для успішного проведення комплексу процесуальних, оперативно-розшукових, організаційно-технічних, профілактичних і інших заходів боротьби зі злочинністю.

Список літератури: 1. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I: Підручник. Х., 2002. 2. Уманский Л.И. Методы экспериментального исследования социально-психологических феноменов // Методология и методы социальной психологии. М., 1977. 3. Наказ МВС України від 30.04.2004. № 458 «Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості». 4. Наказ Генерального прокурора України від 14 січня 2002 р. № 3 «Про вдосконалення координації діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю». 5. Кулик В.П. Методология права. М., 1978. 6. Шкільний тлумачний словник. Посібник для учнів. К., 1991. 7. Философский энциклопедический словарь / Под ред. С.М. Ковалева, В.Г. Панова, П.Н. Федосеева. М., 1983. 8. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М. Прохоров. 2-е изд. М., 1983. 9. Украинская советская энциклопедия. Главная редакция УСЭ. К., 1980. 10. Терещенко В.И. Организация и управление. Опыт США. М., 1995. 11. Гевко В.В. Використання непроцесуальної інформації під час доказування у стадії попереднього розслідування: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 1996. 12. Социология. Основы общей теории: Учеб. пособие / Г.В. Осипов, Л.Н. Москвичев, А.В. Кабыша и др. / Под ред. Г.В. Осипова, Л.Н. Москвичева. М., 1996. 13. Ермаков К.К. Взаимодействие и координация в органах внутренних дел. Лекция. М., 1971. 14. Справочная книга криминалиста / Под ред. Н.А.Селиванова. М., 2000. 15. Порубов А.Н. Взаимодействие как процессуальная и профессиональная функция следователя, эксперта и органа дознания // Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы. Минск, 1998. Вып. 13. 16. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. М., 2000. 17. Шепітько В.Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / За ред. акад. НАН України В.Я.Тация. Х., 2001. 18. Душейко Г. О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації в стадії порушення кримінальної справи. Дис. ... канд. юрид. наук. 21.07.04 оперативно-розшукова діяльність. Х., 2000. 19. Пчолкін В.Д. Шляхи удосконалення взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ у боротьбі зі злочинами в економічній сфері // Науково-практична конференція «Удосконалення взаємодії оперативних підрозділів ОВС і транспортної міліції при розкритті та розслідуванні злочинів». Львів, 2003. 20. Снігерьев О.П., Душейко Г.О., Долгий О.А. та ін. Оперативно-розшукова інформація: проблеми реалізації: Монографія/ За заг.ред. А.М. Подоляки і П.В.Коляди. Суми, 2003.

Надійшла до редколегії 10.10.05